

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne Bireysel Başvurularda Önemli Bir Zarara (Önemli Bir Dezavantaja Uğrama) Kriteri

Faruk BİLİR

Selçuk Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Anayasa Hukuku Anabilim Dalı

Özet

14 nolu protokol Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin yapısında ve işleyişinde önemli düzenlemeler içermektedir. Mahkemenin iş yükünü azaltmayı ve yargılama sürecini hızlandırmak amacıyla yapılan bu düzenlemelerde en çok göze çarpan ve tartışmalara yol açan yeniliği kabul edilebilirlik şartları ile ilgili olan düzenlemelerdir. Yapılan bu değişiklikle kabul edilebilirlik şartları arasına başvuranın ehemmiyetli bir dezavantaja uğramış olması kriteri eklenmiştir. Bu kriter başvuran kişinin dikkate değer bir zarara uğramış olmasını gerektirmektedir. Eğer başvuran kişinin önemli bir mağduriyeti yok ise bu durumda mahkemenin başvuru hakkında kabul edilemezlik kararı vermesi öngörülmektedir. Esasında insan hakları ihlalinin bir mahkeme tarafından önemli ya da önemsiz biçiminde ayrılması oldukça tartışmalı bir konudur. Bu açıdan protokol bu düzenlemelerin ortaya çıkaracağı sakıncaları da gidermek için bazı dengeleyici unsurlar getirmiştir.

Anahtar Kelimeler: 14 nolu protokol, AIHM, kabul edilebilirlik şartları, önemli bir ölçüde dezavantajlı durumdan muzdarip olma, mağdur

The Incurring Loses Criterion on Individul Application to European Court of Human Rights

Abstract

Protocol No. 14 contains structure and functioning of the European Court of Human Right important regulations. In these arrangements for purpose of reduce the workload of the Court and speeding up prosecution process the most conspicuous and discussions that lead to innovation are the regulations regarding admissibility conditions . This amendment to the admissibility conditions between the applicant has suffered a substantial disadvantage criteria is added. These criteria consider the value of the applicant is required to have suffered a loss . If the applicant does not have a significant disadvantage in this case the decision of the court on the application of inadmissibility is envisaged. In fact, violation of human rights by a court in the form of significant or insignificant separation is a highly controversial topic . From this point protocol have brought drawbacks of these regulations will reveal some of the stabilizing elements to resolve

Keywords: Protocol No. 14, European Court of Human Rights, admissibility conditions, significant disadvantage, victim.

1. Giriş

1 Haziran 2010 da yürürlüğe giren 14 No'lu protokol ile tek yargıç düzeni, yargıçların görev süreleri, komitelerin yetkileri, kabul edilebilirlik şartları, dostane çözümler, davanın incelenmesi ve kararların bağlayıcılığı ve uygulanması ile ilgili birçok yeni düzenleme getirilmektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin daha etkin bir şekilde işleyişini sağlamayı öngören¹ 14 No'lu Protokol ile Mahkeme'nin oluşumu ve işleyişi değişikliğe uğramıştır. 14 No'lu Protokol Mahkeme'nin iş yükünü hafifletmek ve yargılama sürecini hızlandırmak için denetim sisteminde birtakım değişiklikler öngörmektedir². "Protokolle Mahkemeye usulü bazı yetki ve esneklikler tanınması yoluyla Mahkemenin tüm başvuruları zamanında sonuçlandırması ve detaylı inceleme gerektiren önemli olaylara yeterli zaman ayırabilmesine olanak tanınması amaçlanmıştır"³.

14 No'lu Protokol'ün amacı, AIHM'ne, başvuruları zamanında inceleyebilmesi, aynı zamanda derinlemesine inceleme gerektiren daha önemli davalara yoğunlaşabilmesi için ihtiyaç duyduğu usule ilişkin araçları ve esnekliği vererek mevcut sistemin işleyişini iyileştirmektir. Bu amaçların gerçekleştirilmesi için, Protokol üç ana konuda değişiklik yapmaktadır⁴:

- 1- Önemsiz başvuru yığınıyla başa çıkabilmesi için AIHM'nin filtre kapasitesini güçlendirmek,
- 2- Başvuranın önemli bir zarara uğramadığı davalarla ilgili olarak yeni bir kabul edilebilirlik şartı,
- 3- Benzer başvurularla mücadele edebilmek için gerekli önlemler.

14 No'lu Protokol ile yapılan önemli değişikliklerden birisi de Sözleşmenin 35. maddesinde yapılan değişikliktir. Sözleşmenin 35. maddesine göre, uluslararası hukukun genel olarak kabul edilen prensiplerine göre, ancak iç hukuk yollarının tüketilmesinden sonra ve kesin karardan itibaren altı aylık süre içinde Mahkeme'ye başvurulabilir. Bireysel başvuru hakkından, gerçek kişiler, kişi toplulukları, hükümet

¹ AYBAY, Rona, "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Konusunda Bazı Genel Gözlemler ve 14. Protokol", Türkiye Barolar Birliği Dergisi - Sayı: 88, Mayıs- Haziran 2010, s. 247.

² ÇAVUŞOĞLU, Naz, "İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi: Gerçekler ve Perspektifler", 50. Yılında İnsan Hakları Mahkemesi Başarı mı?, Hayal Kırıklığı mı?, (Yayına Hazırlayan: Kerem Altıparmak), Ankara Barosu Yayınları, (2009), s. 23, Ankara.

³ ÇOBAN, Ali Rıza, "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Koruma

Mekanizmasında Reform: 14. Protokol Mahkemenin İş Yükü Derdine Deva Olur mu?", AÜHF, C. 54, Sayı 2, Yıl: 2005, s. 329.

⁴ ERDAL, Uğur- BAKIRCI, Hasan, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3. Maddesi Uygulama El Kitabı, (2006) , s. 34.

dışı topluluklar ve tüzel kişiler yararlanabilirler. Mahkeme, başvuru imzasız ise veya başvuru Mahkeme tarafından daha önce incelenmiş veya uluslararası diğer bir soruşturma veya çözüm merciiine sunulmuş başka bir başvurunun konusuyla esas itibarıyla aynı ise ve yeni olaylar içermiyorsa kişisel başvuru kabul etmez⁵. Kabul edilebilirlik şartlarının düzenlendiği 35. maddenin 3. fıkrasında 14 No'lu Protokolle yapılan değişiklikle, başvurunun Sözleşme veya ilgili Protokol hükümleri dışında kalması, açıkça dayanaktan yoksun olması veya bireysel başvuru hakkının suiistimali mahiyetinde olması durumunda başvuru hakkında kabul edilemezlik kararı verilir. Yine yapılan bu değişiklikle Sözleşme ve Protokollerde belirtilen insan haklarına saygı ilkesi gereğince başvurunun esas hakkında incelemeye gerek bulunması ve başvuruya konu olayın iç hukuk mahkemesince yeterince incelenmemiş olması durumları hariç olmak üzere, başvuranın önemli mağduriyetinin bulunmaması durumunda başvuru kabul edilemez bulunacaktır (14 No'lu Protokol md. 12). Bu değişiklikle kabul edilebilirlik şartları arasında başvuran kişinin ehemmiyetli bir dezavantaja uğrama (önemli bir mağduriyetinin bulunması ya da dikkate değer bir zarara uğramış olma) kriteri eklenmiştir. Yani, başvuran kişi dikkate değer bir zarara uğramış olması gerekir. Eğer başvuran kişinin önemli bir mağduriyeti yok ise bu durumda başvuru hakkında kabul edilemezlik kararı verilecektir⁶. Ancak, Sözleşme ve protokollerde belirtilen insan haklarına saygı ilkesi gereğince başvurunun esas hakkında incelemeye gerek bulunması ve başvuruya konu olayın iç hukuk mahkemesince yeterince incelenmemiş olması durumlarında başvuran kişinin önemli bir mağduriyetinin bulunması şartı aranmayacaktır. Şüphesiz bu önemli bir değişikliktir. Mahkeme artık gerçek manada haksızlığa uğrayanların davalarına bakabilecek ve bunları daha iyi inceleyecektir⁷. Bu değişikliğin yürürlüğe girmesiyle birlikte, bireysel başvurular bakımından sözleşmenin ihlal edilmesi ve başvuranın bu ihlal nedeniyle mağduriyetinin bulunması gerekir. Başka bir ifadeyle sözleşmenin ihlali ile kişisel çıkar arasında bağlantının bulunması, ihlal olmasaydı kişisel çıkarın zedelenmiş olmayacağını ortaya konulması gerekmektedir⁸. Belirtmek gerekir ki mağdur olmak ile mağdur olduğunu iddia etmek birbirinden farklı anlamlara sahiptir. Kişinin

mağdur olup olmadığı davanın esasının incelenmesi sonucunda anlaşılacaktır. Kişinin mağdur olduğunu iddia etmesi ise bireysel başvurunun kabul edilebilirlik aşamasında önem taşımaktadır. Eğer kişi mağdur sıfatını taşıyorsa, başvuru kabul edilebilir bulunacak ve daha sonra kişinin mağdur olup olmadığı ortaya konacaktır⁹. Bu değerlendirilmede, ilk incelemede sözleşmenin ihlal edilmediği genel görüntüsünün çıkmış olması da başvurunun reddedilmesi sonucunu doğuracaktır¹⁰. Mahkeme önüne gelen başvuruların ilk bakışta gözle görülebilir, ciddi bir Sözleşme ihlalinin mevcut olmasını arayacaktır¹¹.

2. Yeni Kriterin Çerçevesinin Belirlenmesi Meselesi ve İşlevi

Strasbourg Organlarının kararlarında mağdur¹² kavramı geniş yorumlanmaktadır. Mağdur kavramı için gerekli şartlardan birisi de mağduriyetin gerçek, doğmuş, somut ve güncel olmasıdır¹³. Dolayısıyla başvuruda bulunan kişinin ileri sürdüğü insan hakkı ihlalinin gerçek mağduru olması ve bu nedenle de korunan bir hukuki yarara sahip olması gerekir¹⁴. Ayrıca Sözleşme organları, doğrudan mağdur yanında, potansiyel mağdur ve dolaylı mağdur kavramlarını da kabul etmektedir¹⁵. Mahkeme ve komisyonun mağdur kavramına özerk yorum yoluyla çok geniş anlamlar vermeleri sonucunda bireysel başvuru hakkı genişletilmiştir¹⁶.

Yeni getirilen, başvuranın önemli bir dezavantaja uğramış olması kriteri, AİHM'nin mağdur kavramıyla ilgili olarak şimdiye kadar geliştirdiği içtihatla örtüşmemektedir. AİHM içtihatlarında mağdur kavramını oldukça geniş yorumlamaktadır. Dolaylı ve potansiyel mağdur kavramlarının Mahkemece oldukça geniş bir yoruma tabi tutulduğu görülmektedir¹⁷. Bu nedenle mağdur kavramının önemli bir dezavantaja uğrama kavramından daha geniş bir kavram olduğunu söyleyebiliriz.

Bu düzenlemenin, hak ihlali ile ilgisi olmayan başvuruların eskiden olduğu gibi baştan itibaren kabul edilmeyeceği, ihlal durumlarında ise bunun önemli bir ihlal olması aranacaktır. Hiç şüphesiz düzenleme de yer alan

⁵ Sözleşmenin 35. maddesinin 1. ve 2. fıkralarında düzenlenen şartlar şunlardır: 1- Başvuruda bulunanın kimliği belli olmalıdır, 2- Başvuru daha önce komisyonca incelenmiş bir başvuru ile aynı olmamalıdır, 3- Aynı konuda daha önce başka bir uluslararası yere başvurulmamış olması, 4- Başvurunun, sözleşme ile bağdaşır nitelikte olması, 5- Başvurunun açıkça temelden yoksun olmaması, 6- Başvuru hakkının kötüye kullanılmaması.

⁶ Protokolde yer alan AİHM'ne müracaat için "ehemmiyetli bir dezavantaja uğrama" şartının, gereksiz başvuruları engelleyeceğini söyleyen Bahri Öztürk, bu değişikliklerle ilgili şu görüşlere yer vermiştir: "Yeni uygulamayla AİHM'nin başvuru davalarına daha çok önem vereceğini, Dezavantaja uğramanın kişinin önemli bir haksızlığa uğraması demek olduğunu, yeni uygulamanın hem AİHM, hem de bireylerin lehine olduğu, Mahkeme artık gerçek manada haksızlığa uğrayanların davalarına bakacak. Bunları daha iyi inceleyecek. Bu noktada devletin işi kolaylaşmıyor, aksine zorlaşmaktadır" ÖZTÜRK, Bahri, <http://www.abchukuk.com/haber/haber4829.html>. (Son Erişim Tarihi: 15.11.2005)

⁷ ÖZTÜRK, Bahri, <http://www.abchukuk.com/haber/haber4829.htm> (Son Erişim Tarihi: 15.11.2005)

⁸ MADRA, Ömer, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Bireysel Başvuru Yolu, (1981), 149- 150, Ankara.

⁹ ANAYURT, Ömer, Avrupa İnsan Hakları Hukukunda Kişisel Başvuru Yolu, (2004), 175- 176, Ankara.

¹⁰ TEZCAN, Durmuş - ERDEM, Mustafa Ruhan - SANCAKDAR, Oğuz, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması, (2004), s. 93, Ankara

¹¹ ANAYURT, s. 242.

¹² "Mağdur sözcüğü, bir zarar bulunmasa bile bir ihlalin varlığının söz konusu olabileceği bir eylem veya işlemten doğrudan etkilenen kişiyi ifade etmektedir" Corigliano/ İtalya, Başvuru No: 8304/78, 10.12.1982. Aynı yönde, Dejon, Baljet ve Van Den Brink/Hollanda, Başvuru No: 8805/79, 22.05.1984.

¹³ ANAYURT, s. 177.

¹⁴ TEZCAN ERDEM- SANCAKDAR, s. 33.

¹⁵ ANAYURT, s. 177; ÖZDEK, s. 54; BOZKURT, Enver, İnsan Haklarının Korunmasında Uluslararası Hukukun Rolü, (2003), s. 229, Ankara.

¹⁶ KABOĞLU, İbrahim, Anayasa Hukuku Dersleri, (2005), s. 266, İstanbul.

¹⁷ HÜNER, Fatih- KALE, Fatmagül, "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin Koruma Sisteminde Bir Geri Adım: 14 No'lu Protokol", Hukuk Biliminin Güncel Sorunları III. Uluslararası Kongre Bildiri Kitabı, C: 1, Ekim 2012, Samsun, s. 349.

“insan haklarına saygı ilkesi gereğince başvurunun esası hakkında incelemeye gerek bulunması” ve “başvuruya konu olayın iç hukuk mahkemesince yeterince incelenmemiş olması” durumunda bu kriter geçerli olmayacaktır. Söz konusu değişiklikler birlikte değerlendirildiğinde, getirilen bu hükümlerle, iç hukukta alınan önlemlerle ve yapılan başvurularla giderilemeyen insan hakkı ihlalleri Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi çerçevesinde çözüme kavuşturulacaktır. Sözleşme açısından temel bir soruna ilişkin olmayan başvurular, ayrıntılı olarak incelenmeden ilk aşamada kabul edilemez bulunacaktır. Dolayısıyla hak ihlallerinde önemli bir ihlal yani gerçek mağdurluk aranacaktır.

Şüphesiz bu ölçütün getirilmesi, Mahkeme'nin her geçen gün artan dava yükü karşısında gerekli görülmüştür. Önüne gelen başvuruların elenmesi sırasında, yardımcı olacak bu ölçüt sayesinde Mahkeme, esasa dair titiz bir inceleme gerektiren davalara daha çok zaman ayırabilecektir. Kimi zaman son derece basit ve gereksiz konularda Mahkeme'ye müracaatta bulunulduğu görülmektedir. Kimi zaman da Sözleşme ile koruma altına alınmayan haklarla ilgili Mahkeme'ye müracaatta bulunulmaktadır. Böyle bir düzenleme ile de bu ve bunun gibi başvuruların ilk incelemede elenmesi, önemli başvuruların titizlikle üzerinde durulmasının amaçlandığını söyleyebiliriz. Ayrıca belirtmek gerekir ki, Mahkeme'nin sayısal olarak çok fazla başvuruya meşgul olmak mecburiyetinde bırakılması, kararlarının düzeyinin korunmaması tehlikesini de beraberinde getirir. Bu durum ise Mahkeme'nin yönlendirici işlev görmesini engelleyecek ortamı hazırlayabilir.

3. Yeni Kriterin Uygulanması

Mahkemenin iş yükünü hafifletmek ve önüne gelen davalarda esasa ilişkin daha titiz inceleme yapmasını sağlamak için getirilen bu kriter (önemli bir dezavantaja uğrama kriteri) muğlak bir kavram olduğu için kavramın sınırlarının çizilmesi konusunda Mahkemeye geniş bir takdir alanı kalmaktadır. Bu nedenle, önemli dezavantaja uğrama kriteri 14 no'lu protokolün en tartışmalı konusudur. Bu kavramın içi AİHM tarafından yapılacak yorumla doldurulacaktır. Dolayısıyla kavramın sınırlarının belirlenmesinde AİHM'ne geniş takdir alanı kalmaktadır. Dolayısıyla kavramın sınırlarını çizme konusunda AİHM'ne önemli bir görev düşmektedir. AİHM'nin de bu sınırları çizerken tartışmalara mahal vermemek için bu konuda objektif kriterler geliştirmesi gerekmektedir. Bu bağlamda başvuranın önemli bir dezavantaja uğrayıp uğramadığı belirlenirken başvuranın subjektif algısına ve objektif açıdan bunun somut olaydaki etkisine bakmak gerekmektedir¹⁸. Bazı yazarlara göre AİHM'in asli görevi insan haklarının korunması konusunda standartlar belirlemek ve belirlediği bu standartları geliştirmektir. Bu nedenle, AİHM'in sözleşme açısından önemli bir sorun teşkil etmeyen başvuruları ulusal makamlara iade etme yetkisine sahip olması makul bir tercih olarak görülmelidir.¹⁹

Yeni kabul edilebilirlik kriterinin uygulanıp uygulanamayacağı değerlendirilirken şu yol incelenecektir. Öncelikle Sözleşmenin 35.maddesinin 3.fıkrasının b bendi gereğince başvuranın önemli bir dezavantaja uğrayıp uğramadığı tespit edilecektir. Eğer başvuran önemli bir

dezavantaja uğramış ise AİHS m.35/3-b ye dayanılarak başvuru hakkında kabul edilemezlik kararı verilemeyecektir. Bunun yanı sıra AİHS m.35/3-b hükmü iki güvence içermektedir. Bunlardan ilki başvuran önemli bir zarara uğramamış olsa bile eğer sözleşme ve protokollerde tanımlanan insan haklarına saygı ilkesi başvurunun esasının incelenmesini gerekli kılıyor ise başvurunun kabul edilemez olduğuna karar verilemeyecektir. Başvuru önemsiz nitelikte olsa bile Sözleşmenin yorumu ve uygulanması açısından önemli bir sorun teşkil ediyorsa ve bunun ulusal hukuka önemli yansımaları olacak ise AİHM bireysel başvuruyu incelemeyi kabul edecektir. Belilos/ İsviçre, Öztürk/ Almanya örneklerinde olduğu gibi Sözleşme sistemi bakımından önem taşıyan olaylara başvuran bakımından önemsiz olsa da Mahkemenin bu filtreleme sistemini uygulamaması yerinde olacaktır. Bir başka ifadeyle kendisi başvuran açısından önemli bir dezavantaj doğurmayan ancak Sözleşme sistemi açısından yorumlanmasının etkisi büyük olan olayları, mahkemenin ele alması ve incelemesi yerindedir. İkincisi ise AİHM'in sağladığı korumanın ikincil niteliğine atıfta bulunarak yeni kabul edilemezlik koşulunun sadece daha önce ulusal yargı organlarıncı Sözleşme ve AİHM kararlarına uygunluğu incelenmiş başvurulara uygulanmasını garanti altına almaktadır. Bu sayede AİHS'in öngördüğü güvencelerin ve AİHM kararlarının ulusal mahkemeler tarafından dikkate alınması sağlanmaya çalışılmaktadır. Dolayısıyla ulusal yargı organlarıncı gereği gibi incelenmemiş başvuruların, başvuran önemli bir zarara uğramadığı gerekçesiyle reddedilmesinin de önüne geçilmektedir²⁰.

14 No'lu Protokol ile getirilen yeni kabul edilebilirlik kriterini AİHM ilk olarak *Ionescu-Romanya* davasında uygulamıştır. Bu davada başvuru, karayolu ile insan taşıma sözleşmesi bağlamında 90 euroluk zarara uğradığını iddia etmiştir. AİHM davada, 14. Protokolün getirdiği yeni kabul edilebilirlik ölçütü ile malvarlığındaki kaybın ölçüsü arasında bir bağlantı kurmaktadır. Mahkemeye göre “önemli ölçüde dezavantajlı durumdan muzdarip” olma ölçütü parayla ölçülebilen uyuşmazlıklarda daha kullanışlıdır. Her ne kadar insan hakları ihlalleri maddi boyuttan ve maddi zarardan fazla manevi boyut ve manevi zarar içermekteyse de, parayla ölçülebilen maddi zararlar özelinde değerlendirme yapmak daha kolaydır²¹. 14 No'lu Protokol ile getirilen yeni kabul edilebilirlik kriterini AİHM ikinci olarak *Korolev- Rusya* davasında uygulamıştır. Karara konu olay özetle ulusal bir yargı organının verdiği kararın yetkili makamlar tarafından uygulanmamasına ilişkindir. İlgili yargı organı davacıya 22.50 ruble tazminat ödenmesine karar vermişse ancak davacı mahkeme kararına dayanan bu tazminatı tahsil alamamıştır. Davacı bunun üzerine bölge mahkemesine şikâyetle bulunmuş ancak buradan da bir sonuç alamamıştır. Daha sonra davacı bu tazminatı tahsil edebilmek amacıyla Rusya aleyhine AİHM'ne başvuruda bulunmuştur. AİHM ise 22.50 rublelik tazminat isteminin davalı açısından önemli bir dezavantaja sebebiyet vermediği gerekçesiyle başvuruyu

²⁰METİN, s. 560- 561.

²¹GEMALMAZ, Burak H. AİHM Yargısında Yeni Dönem: Protokol No: 14'le Getirilen Yeni Kabul Edilebilirlik Ölçütünün Uygulanmasına Eleştirel Bakış, Milletlerarası Hukuk Bülteni, Yıl 31, Sayı 1, 2011, s. 212- 213.

¹⁸ METİN, s. 561- 562.

¹⁹ METİN, s. 559- 560.

kabul edilebilir bulmamıştır²². Gerçekten de davaya konu 22.50 rublelik tazminat önemli bir miktar değildir. Ancak miktar her ne kadar önemsiz gözükse de ilgili olayda çok önemli bir hak ihlali bulunmaktadır. Çünkü bir hukuk devletinde mahkeme kararlarına uyulmaması bu kararların yerine getirilmemesi düşünülemez. Gemalmaz'ın da belirttiği üzere eğer mahkeme kararlarının yerine getirilmemesi, Rusya'da olağan hale gelmişse AIHM'nin bu başvuruyu incelemesi ve sözleşmenin ihlal edildiği yönünde karar vermesi daha uygun olurdu. Böylelikle bu dava özelinde Rusya'da böyle bir uygulamanın yaygın olup olmadığı konusunda bir ilgi oluşması sağlanabilirdi ve böyle bir uygulama varsa Rusya'nın bu konuda gereken hassasiyeti göstermesi konusunda bir farkındalık oluşturulabilirdi²³.

Özetle, yeni kabul edilebilirlik kriterinin uygulanması, aşağıda belirtilen sorulara verilecek cevaplara göre belirlenecektir²⁴:

“1- Başvurucu önemli bir dezavantaja maruz kalmış mıdır?

2- İnsan haklarına saygı ilkesi başvurunun esasının incelenmesini gerektirmekte midir?

3- Başvurucunun iddiaları ulusal bir mahkeme tarafından gereği gibi incelenmiş midir?”

Çalışmanın bundan sonrası Mahkemece, bu üç soruya verilmesi muhtemel cevaplar üzerinden devam edecektir.

3.1 Başvuranın Önemli Bir (Dezavantaja) Zarara Uğraması

Yeni kabul edilebilirlik kriteri çerçevesinde öncelikle başvuranın önemli bir zarara uğrayıp uğramadığına bakılacaktır. Başvuran açısından önemli bir zarar doğmuş ise Mahkeme kabul edilemezlik kararı veremeyecektir. Önemli bir zararın doğup doğmadığının tespiti yukarıda da belirttiğimiz üzere Mahkemenin yapacağı yorumla belli olacaktır. Ancak AIHM bu konuda objektif kriterler koymak adına bir çalışma yapmış ve bu çalışmada yaşama hakkı (m. 2), işkence yasağı (m. 3), kölelik ve zorla çalıştırma yasağı (m. 4), kişi özgürlüğü hakkı (m. 5), kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesi (m.7), ve etkili başvuru hakkı (m. 13) ile ilgili ihlallerde prensip olarak önemli bir zararın varlığının peşinen kabul edileceğini belirtmiştir. Bu ilke doğrultusunda m. 15/2'deki sert çekirdekli hakların ihlali halinde daima önemli bir dezavantajın varlığı kabul edilmiş olacaktır. Bu hükümler dışında kalan Sözleşmenin diğer hükümlerinin ihlali ileri sürüldüğünde, önemli bir zararın olup olmadığı ise ayrıca araştırılacaktır. Bir örnek vermek gerekirse, bir ceza davasının Sözleşmenin 6. maddesi çerçevesinde makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvuruda, başvuranın özgürlüğünden haksız olarak yoksun kaldığı muhtemel olduğu için önemli bir zararın varlığı otomatikman kabul edilecektir. Buna karşılık bir hukuk davasının Sözleşmenin 6. maddesi çerçevesinde makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvuruda, başvuranın önemli bir zarar uğrayıp uğramadığı otomatikman kabul edilmeyecek; yargılamanın uzun sürmesinin başvuranın, itibarına veya aile yaşamına olan etkisi dikkate alınarak önemli bir zararın olup olmadığı konusunda karar verilecektir. Konu ile ilgili olarak Mahkemenin 6. madde ile ilgili yapılan bir başvuruya ilgili

olarak vermiş olduğu şu karar da ilgi çekicidir. Olayda dört başvuran da Çek Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi önündeki anayasa şikâyeti yargılamasında mahkemelerin Anayasa Mahkemesine gönderdikleri görüşlerin kendilerine verilmemesinden dolayı anayasa şikâyeti sürecine yeterince katılmadıklarını ve bunun sonucunda da sözleşmenin 6. maddesindeki adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek AIHM'ne başvurmuşlardır. AIHM ise mahkemelerin Anayasa Mahkemesine bildirdikleri görüş yazısında başvuranların bilmediği yeni bir olgunun bulunmadığını, bu görüş yazıları başvuranların ellerine ulaşmış olsa bile bunun davanın sonucunu değiştirmeyeceğini vurgulamış ve başvuranların önemli bir zarar görmediği gerekçesiyle başvuru hakkında kabul edilemezlik kararı vermiştir²⁵.

Bunun dışında Mahkeme başkanlığı, uyumsuzluk konusu değerinin 500 Euro'nun altında olması halinde önemli bir dezavantajın bulunmadığının prensip olarak kabul edilmesi gerektiğini önermiştir. Ancak mahkeme başkanlığınca parasal sınır konusunda yapılan bu öneri makul gözükmemektedir. Her şeyden evvel 500 Euro alım gücü yani parasal değeri Avrupa Konseyi'ne üye devletlerin hepsinde aynı değildir. . Örneğin 500 Euro bir Arnavut vatandaşı için önemli bir miktar iken bir Alman vatandaşı için çok önemli değildir. Ayrıca bu prensibin benimsenmesinin erkeklere göre kadınları da dezavantajlı bir duruma sokması ihtimal dâhilindedir. Bu nedenle parasal sınır konusunda 6. maddede benimsenen prensibin benimsenmesi, kişinin sosyal durumunun göz önüne alınması daha makul gözükmemektedir. Hatta Sözleşmenin 8 ila 12. maddelerinin ihlali gerekçesiyle yapılan başvurularda da yönelik başvurularda da 6. madde için benimsenen yaklaşım tarzı uygulanabilir. 14. maddenin ihlali için ayrımıcılığın derecesine göre bu 6. maddede benimsenen prensip doğrultusunda hareket edilebilir²⁶. Aksi bir yaklaşım Avrupa Konseyi'ne üye bütün devletlerin aynı ekonomik gelişmişlik düzeyinde olduğu, paranın alım gücünün hepsinde aynı olduğu gibi bir yanlış ön kabule götürür ki böyle bir yanlış ön kabul üzerine inşa edilen prensibin de haksız sonuçlar doğurması kaçınılmaz olur.

Şu noktaya dikkat etmek gerekir ki AIHM'in önüne gelen olaylarda değeri 500 Euro'nun altında olan birçok dava vardır. Örneğin Korolev /Rusya davasında davanın değeri 22.50 ruble (1 Euro'dan az); Ionescu /Romanya davasında 90 Euro; Gaftoniuc/ Romanya davasında 25 Euro; Fedotov/ Moldova davasında 12 Euro; Stefanescu/ Romanya davasında 125 Euro'dur. Holub / Çek Cumhuriyeti davası ve aynı konuya ilişkin Bratri Zatkove Cavajda ve Matousek davalarında AIHM yeni kabul edilebilirlik kriterini uygulamıştır. Ancak bu davalarda davanın değeri ön planda olmamıştır. Dolayısı ile Mahkemenin başvuranın önemli bir zarara uğrayıp uğramadığını denetlerken başvuranın ekonomik durumunu ve başvuranın yaşadığı ülkenin ekonomik koşullarını ayrı ayrı değerlendirerek bir sonuca varması önemlidir²⁷.

Yeni kriterle ciddi eleştiriler olduğunu da söylemek gerekir. Bu anlamda yeni kriterin oldukça ölçsüz olduğu söylenmektedir. Yeni kriterin oldukça ölçsüz olduğunu söyleyebiliriz. Başvuruların 90'ı mevcut kriter altında kabul edilemez bulunuyor. Dahası kabul edilebilir başvuruların %

²² GEMALMAZ, s. 215- 216.

²³ HÜNER, s. 350- 351.

²⁴ METİN, s. 561.

²⁵ METİN, s. 562- 563.

²⁶ METİN, s. 562- 563.

²⁷ METİN, s. 562.

60'ı da zaten daha önce incelenmiş başvurulardır. Bunun anlamı mahkemenin daha önce ihlal bulduğu davalar olmasıdır, yani mahkemenin daha önce de ihlal bulduğu davalardır. Sonuç olarak sadece az miktardaki dava yeni kriteri göre çözümlenecektir. Ayrıca bu kriterle birlikte bazı ihlallerin daha önemsiz olduğunun kabulü ise bir felaketin habercisidir. (Ki bunu neye göre karşılaştıracağız?) Açıkçası yeni kriter bir konuda insan hakları ihlali olup olmadığının yoğunlaşmak yerine zararın yoğunluğu üzerine yoğunlaşmayı sistemin merkezine koymuştur. Buna ek olarak mahkemenin sağladığı koruma düzeyi ülkeden ülkeye değişiklik göstermesi endişesi gündeme gelecektir. Diğer bir deyişle bir ülkede önemli ölçüde dezavantajlı bulunan bir durum başka bir ülkede önemsiz bulunabilecektir.²⁸

Uluslararası af örgütü bu yeni kriterle ilgili olarak yeni kriterin oldukça muğlak olduğunu keyfi kararlara yol açabileceğini ülkeden ülkeye ve daireden daireye değişen farklı uygulamalara yol açacağını belirterek eleştirmiştir.²⁹

Bu kriterle bir başka eleştiri de Birleşik Krallık İnsan Hakları Ortak Komitesi'nden gelmiştir. Birleşik krallık insan hakları ortak komitesi bireysel başvuru hakkı üzerindeki potansiyel etkisi göz önüne alındığında beklide en tartışmalı reform olduğunu ve yeni kriterin bireysel başvuru hakkı üzerinde bir sınırlama anlamına geleceği ve böylece bireylerin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine ulaşmasını engelleyeceği yönündeki endişesini dile getirmiştir.³⁰

3.2. İnsan Haklarına Saygı İlkesi Başvurunun Esasının İncelenmesini Gerektirmesi

Yeni kabul edilebilirlik kriteri çerçevesinde öncelikle başvuranın önemli bir zarara uğrayıp uğramadığına bakıldıktan sonra başvuranın önemli bir zarara uğradığı kanısına varılırsa başvurunun kabul edileceğini yukarıda belirttik. Eğer AİHM başvuranın önemli bir zarara uğramadığını tespit ederse yani yukarıdaki üç sorudan ilkinde olumsuz cevap verirse başvuruyu hemen reddetmeyecek bu sefer ikinci sonunun cevabına göre hareket edecektir. Mahkeme başvuranın önemli bir zarara uğramadığını tespit etse bile eğer sözleşme ve protokollerde tanımlanan insan haklarına saygı ilkesi başvurunun esasının incelenmesini gerektiriyorsa Mahkeme, kabul edilemezlik kararı vermeyecek başvuruyu esastan inceleyecektir. Başvuru sözleşmenin yorumu ya da uygulanmasına dair genel bir sorun oluşturuyorsa, başvuran açısından önemli bir zarar olmasa dahi başvurunun esastan incelenmesi gerekir. Örneğin başvuran açısından önemli bir zarar doğurmayan bir başvuru,

üye devletin yükümlülüklerinin açıklanmasına sebep olacaksa ya da üye devlet iç hukukundaki yapısal bir eksikliğin giderilmesine vesile olacaksa Mahkemenin, insan haklarına saygı ilkesi gereğince denetim yapma zorunluluğundan bahsetmek gerekir. Esas olarak AİHM de somut olayda buna dikkat etmekte, başvurunun temelini oluşturan sorunun genel bir sorun oluşturup oluşturmadığını denetlemektedir. Ancak başvuruya konu olayda ihlale sebep olan işlem ya da eylemin sonrada ortadan kaldırılması durumunda Mahkeme'nin başvurunun incelenmesinin devam etmediği görülmektedir. Örneğin, Mahkeme, Ionescu/Romanya davasında sözleşme ve protokollerde yer alan insan haklarına saygı ilkesi çerçevesinde başvurunun incelenmesinin gerekip gerekmediği sorunu ile ilgili olarak, insan haklarına saygı ilkesi eğer yasal hükümler değiştirilmişse ve benzer sorunlar mahkeme tarafından daha önceki davalarda incelenmişse başvurunun incelemeye devam edilmesine gerek yoktur diyerek başvuruyu incelemeye devam etmemiştir. Yani Mahkeme, başvurunun yapılmasından sonra yasal hükümlerin değiştirilmesi, içtihat değişikliği ya da idari uygulamadaki değişikliklerin, insan haklarına saygı ilkesi gereğince yapılması gereken incelemeyi gerekli kılmadığını belirtmektedir. Benzer şekilde, Korolev/Rusya davasında da Mahkeme, Rusya'daki kesinleşmiş mahkeme kararlarının uygulanmaması sorunuyla Bakanlar Komitesi'nin ilgilendiğini belirterek başvurunun kabul edilemezliğine karar vermiştir. AİHM'nin, başvuranın önemli bir zarara uğramadığı ancak insan haklarına saygı ilkesi gereğince başvurunun incelenmesi gerektiği durumlara ilişkin olarak Avrupa Konseyi'ne üye ülkelerde insan hakları standartlarını geliştirecek yönde ve bu tür başvurularda kabul edilebilirlik kararı verilmesini sağlayacak yerleşik bir içtihat oluşturması önemlidir.³¹

3.3. Başvurunun Daha Önce Ulusal Bir Mahkeme Tarafından Gereği Gibi İncelenmiş Olması

Mahkeme başvuran açısından önemli bir zararın olmadığına ve insan haklarına saygı ilkesinin de başvurunun esasının incelenmesini gerektirmediğine karar verirse başka bir ifadeyle yukarıdaki üç sorudan ilk ikisine olumsuz cevap verirse, Mahkeme bu sefer üçüncü sorunun cevabına göre hareket edecektir. Üçüncü sorunun cevabına yani başvuranın iddialarının ulusal bir mahkeme tarafından gereği gibi incelenip incelenmediği meselesine gelecek olursak, bir bireysel başvurunun, başvuranın önemli bir zarara uğramadığı gerekçesiyle kabul edilemez olduğuna karar verilebilmesi için başvurunun daha önce ulusal bir mahkeme tarafından gereği gibi incelenmiş olması şarttır. Bu düşüncenin temelinde AİHS'nin sağladığı korumanın ikincil nitelikte olması ve AİHS önüne gelen her olayın mutlaka yargısal bir süreçten geçmesi gerektiği fikri yatmaktadır. Başvuranın davasının ulusal bir mahkeme tarafından yeterince incelenmiş olmaması durumunda başvuran önemli bir zarar uğramamış olsa bile AİHM başvuruyu esastan incelemek üzere kabul etmek durumundadır. Peki, başvurunun ulusal bir mahkeme tarafından gereği gibi incelenip incelenmediği nasıl anlaşılacaktır. Bu konuda başvuranın iç hukuk yollarını tüketirken ulusal mahkemeler önünde Sözleşmede güvence altına alınan bir hakkının ihlal edildiğini ileri sürüp sürmediğine bakılacak; başvuran böyle

²⁸ Stéphanie Lagoutte, H. - O. Sano, Human Rights In Turmoil: Facing Threats, Consolidating Achievements, Peter Scharff Smith Martinus Nijhoff Publishers,(2007), 33-34.

²⁹ Updated Joint Response to Proposals to Ensure the Future Effectiveness of the European Court of Human Rights, 28 March 2003, Signed by 114 NGOs. Available at: <http://www.amnesty.org/en/library/asset/10R61/008/2003/en/26340e19-d656-11dd-ab95-a13b602c0642/ior610082003en.pdf> (last accessed: 27 September 2011).

³⁰ United Kingdom House of Lords – House of Commons – Joint Committee on Human Rights, Protocol No. 14 to the European Convention on Human Rights” First Report of Session 2004-05 HL paper 8 and HC 106, paras. 21.

³¹ METİN, s. 564- 565.

bir iddiayı öne sürmüş ve ulusal mahkeme de bu konu hakkında karar vermiş ise başvuru gereği gibi incelenmiş demektir. Ya da başvuranın ulusal mahkemeler önünde böyle bir iddiası ve talebi olmamasına rağmen ulusal mahkeme resen hak ihlali olup olmadığını araştırmış ve bu konuda bir karar vermiş ise bu durumda da başvurunun gereği gibi incelendiğinden kuşku yoktur³². Aksi halde başvuru ulusal mahkemeler önünde gereği gibi incelenmemiş demektir.

Davanın ulusal düzeyde gereği gibi incelenmesinin amacı, adaletin tesisinden kaçınmamak için her davanın hem ulusal düzeyde hem de Avrupa düzeyinde gereğince incelenmesini temin etmektir. Gereğince inceleme ile ilgili olarak, verdiği Dudek kararında AİHM başvuru 71 euro ile 312 euro arasında değişen meblağlara ilişkin açtığı davaların makul sürede sonuçlanmadığını iddia ediyordu mahkeme bu kararında yeni kriteri uygulamadı; çünkü Almanya da uzun yargılamalara ilişkin etkin bir çare olmadığını dolayısıyla davanın gereği gibi incelenmediğini belirtmiştir.³³

4. Yeni Kriterin Uygulanması ile İlgili AİHM Kararları

AİHM'in konuya ilişkin içtihadı 1 Temmuz 2010 tarihli **Korolev-Rusya** kararıyla iyice belirginleşmiştir. 14. Protokolün ikinci kez uygulandığı Korolev kararına bakıldığında, yukarıda Ionescu kararı için söylenenlerin büyük ölçüde geçerli olduğu görülmektedir. Bu davada başvuru pasaportunu yenilemek üzere yetkili kamu makamına başvurmasına rağmen bu konuda bir gelişme elde edememiştir. Başvurucuya göre, ilgili kurumun amiri, kendisinin başvurusuyla ilgili belgelere ulaşmasını da engellemiştir. Ulusal yargı makamları başvurunun pasaport işlemleriyle ilgili belgelere ulaşması yönünde hüküm kurmuş ve yaklaşık 22.50 Rublelik yargılama giderlerinin başvurucaya ödenmesine karar vermiştir. Başvuruca başta icra müdürünün eylemsizliği nedeniyle söz konusu 22.50 Rublelik tazminatı alamamış ve ulusal yargı makamları önünde sadece bu konuda çeşitli girişimlerde bulunmasına rağmen, usuli sebeplerle bunları kaybetmiştir. Başvuruca AİHM önünde yetkili makamların ulusal yargı kararlarıyla belirlenen 22.50 Rublelik meblağın ödenmemiş olmasının AİHM'nin adil yargılanma hakkını düzenleyen 6. maddesi ile mülkiyet hakkını düzenleyen 1. Protokolün 1. maddesine aykırılık teşkil ettiğini ileri sürmüştür. Burada da, Ionescu davasında olduğu gibi, ekonomik olarak belirlenebilir bir meblağdan, yani maddi zarardan kaynaklanan ihlal iddiası bulunmaktadır ve bu sebeple Mahkeme 14. Protokolün getirdiği yeni kabuledilebilirlik ölçütünü rahatça uygulama imkânı bulmuştur.

AİHM'e göre, "önemli bir ölçüde dezavantajlı durumdan muzdarip olma" ölçütünde kullanılan terimler tüketici bir tanıma elverişli olmayıp içtihadı açılım gerektirmektedir. Bu noktada Mahkeme, anılan ölçütün bir şikâyetin uluslararası yargı organı önünde incelenmemesi için aşgari bir eşiği aşmış olması gerektirdiğini açıkça vurgulamıştır. Üstelik AİHM'in konuyu ele alışı, söz konusu aşgari eşiğin sadece kararda gündeme gelen adil yargılanma hakkı ve mülkiyet hakkı ekseninden ibaret olmadığını, bütün Sözleşmesel haklar için geçerli olduğuna işaret etmektedir. Mahkeme,

başvurucunun bir zararın etkisi hakkındaki subjektif algısının mutlaka objektif verilerle de desteklenmesi gerektiğini belirlemiştir.

Somut olay özelinde başvurunun bilgi edinme hakkı için değil de sadece 22.50 Rublelik tazminat için uluslararası yargı yoluna başvurduğunu saptayan AİHM açıkça düşük miktarlı bir zararın bile başvurunun spesifik koşulları doğrultusunda Sözleşmesel hakların ihlaline yol açabileceğini kabul etmiştir. Hatta AİHM daha da ileri giderek, bir zararın gerçek etkisinin başvurunun içinde yaşadığı ülke ya da bölgenin durumunu göz önünde bulundurarak takdir etmek gerektiğini vurgulamıştır.

Korolev kararında Mahkeme olayın sadece maddi boyutuna bakmamış buna ek olarak uyumsuzluk konusunun ilkesel bir insan hakları sorunu teşkil edip etmediğini de değerlendirmiştir. Nitekim Mahkeme açıkça, bilgi edinme hakkının, lehe ulusal yargı kararlarına rağmen kullanılmamasının önemli bir dezavantaj teşkil ettiğini belirlemiştir. Ancak başvuru bunu şikâyet konusu yapmadığından ve taleplerini münhasıran 22.50 Rublelik maddi zararla sınırlı tuttuğundan bu mesele üzerinde durmamıştır.

Korolev içtihadını yine Rusya'ya karşı Vasilchenko hükmü izlemiştir. Çok sayıda alacak iddiası ile mahkeme kararlarının icra edilmemesinin bir arada ileri sürüldüğü anılan davada mahkeme, başvurunun 12 Euro'luk zarar bakımından esaslı bir dezavantajdan muzdarip olmadığına karar vermiştir.

Mahkemenin 30 Ekim 2010 tarihli Rinck kararı Korolev içtihadına dayandırılmıştır. Hız limitinin 50 km/sh olduğu muhitte hızı sabit radar tarafından 51 km/sh olarak ölçülen hızı hususunda başvurunun polis tutanaklarına ulaşma ve radarın doğru ölçüm yapıp yapmadığını öğrenmek adına alt derece mahkemesi nezdinde yaptığı girişimler sonuçsuz kalmıştır. Üstelik ehliyetine el konulduğu gibi avukat olan başvuruca 150 Euro'luk ceza ile 22 Euro'luk yargılama masraflarını da ödemiştir. Temyiz talebi reddedilen başvurunun şikâyeti önüne geldiğinde AİHM toplam 172 Euro'luk zararın kayda değer olmadığına karar vermiştir. Olayın bütün yönlerini ilk kez Korolev kararında benimsenen yaklaşım doğrultusunda bir de başvurunun kişisel durumu açısından inceleyen AİHM, hem maddi kaybın hem de ehliyetin alınmasının başvurunun hayatında mali ya da diğer bir şekilde önemli bir problem doğurmadığı ve uyumsuzluğun ilkesel bir mesele içermediği değerlendirmesini yapmıştır.

Holub ve Zatkove-Çek Cumhuriyeti davalarında başvuruca anayasa şikâyeti yargılamasında alt derece mahkemelerin mütalaasına karşı ek lahiya verememelerinin adil yargılanma hakkının ihlalinin teşkil ettiğini ileri sürmüştür. Aslında söz konusu mesele, Çek anayasa şikâyeti yargılamasında ciddi bir sorundur ve AİHM konuya ilişkin çeşitli kararlarında adil yargılanma hakkının ihlali olduğu değerlendirilmesini yapmıştır. Ancak Mahkemeye göre anılan davalarda başvuruca esaslı bir dezavantajdan muzdarip değildir. Mali yönü olmayan istisnai davalardan olan bu kararlarda Mahkeme, başvuruca ek lahiya sunmakta herhangi bir yararının olmayacağını, cevaplayamadığı ulusal mahkeme lahiyalarının öncekilerden farklı olmadığını bildiğini ve yeni bir argüman ileri sürmediklerini dikkate almıştır. AİHM özellikle başvuruca Anayasa Mahkemesi önündeki yargılama sürecine katılma hakkının

³² METİN, s. 565.

³³ Philip Leach Taking A Case To The European Court Of Human Rights, Oxford University Press, (2011), s. 147.

uygulanmasında önemli bir dezavantajdan muzdarip olmadığına vurgu yaparak uyuşmazlığın mali yönü olmadığını belirtmiştir.

Gagliano Giorgi/İtalya, kararında bir ceza davasında, yargılama süresinin uzunluğu sebebiyle sanığa uygulanan nihai cezada indirim yapılmasının, yargılama süresinden doğan zararı önemsiz hale getirdiğine hükmetmiştir.

Gaftoniuc-Romanya kararında da AİHM, öğretmen olarak atanmasına dair ulusal mahkeme kararlarının yargılama masraflarına dair kısmının geç icra edilmesine ve geçen zaman için bir faiz ödenmemesine ilişkin şikâyette bulunan başvurunun yaklaşık 25 Euro'luk faiz zararının başvuru için esaslı bir dezavantaj teşkil etmediğine karar vermiştir. Bununla birlikte, Romanya ulusal hukukunda mahkeme kararlarının geç uygulanmasının kendisi tarafından Sözleşmeye aykırı bulunduğunu da hatırlatmıştır.

Mahkememizin de kabul edilebilirlik incelemesi yaparken AİHM'in konuya ilişkin içtihatlarını göz önünde bulundurması önem arz etmektedir. Bu itibarla özellikle başvurunun sadece küçük çapta ve durumunu etkilemeyecek maddi zarara uğradığı tespit edilmişse, başvurunun Anayasal açıdan önem taşımadığına ve önemli bir zararın bulunmadığına karar verilebilir. Ancak bu tür kararlar verilirken çok özen gösterilmelidir zira başvurunun büyük bir maddi kaybının olmaması, söz konusu hususun Anayasal açıdan da önemsiz olduğu anlamına gelmemektedir. Özellikle Gaftoniuc-Romanya kararında da belirtildiği üzere maddi zarar her ne kadar önemli bir boyut teşkil etmiyor olsa da iç hukukta mahkeme kararlarının geç uygulanması karardan anlaşıldığı üzere sistematik bir sorun teşkil etmektedir. Bu itibarla, Mahkememizin de başvurunun kabul edilebilirliğine karar verirken yalnızca maddi zararın boyutuna göre genel geçer

hükümler kurmaması gerekmekte, başvurunun Anayasal açıdan önem arz edip etmediğinin somut olaya göre değerlendirilmesi beklenmektedir.

5. Sonuç

Sonuç olarak, 14 No'lu Protokol ile Sözleşmenin 35. maddesine eklenen "başvurucunun önemli bir dezavantaja uğrama" kriterinin temel amacı Mahkemenin önemsiz başvurular ile uğraşmasını engellemek suretiyle yükünü hafifletmektir. Böylece Mahkemeye, önemli davları gereği gibi inceleyebilmesi için imkân tanınmaktadır. Mahkeme bu yeni kriteri uygularken öncelikle başvuranın önemli bir zarara (dezavantaja) uğrayıp uğramadığına bakacaktır. Başvuranın önemli bir zarara uğramış olması durumunda başvurunun esastan incelenmesi konusunda bir sorun olmayacaktır. Ancak başvuranın önemli bir zarara uğramamış olması durumunda Mahkeme kabul edilmezlik kararı vermeyecek; bu sefer de insan haklarına saygı ilkesi gereği başvurunun esasının incelenmesini gerektirip gerektirmediğine bakacaktır. Eğer insan haklarına saygı ilkesi gereği başvurunun incelenmesi gerekiyor ise başvuranın önemli bir zarara uğramamış olmasının bir ehemmiyeti kalmayacaktır. Hem başvuranın önemli bir zarar uğramamış olması hem de insan haklarına saygı ilkesinin başvurunun esastan incelenmesini gerektirmemesi durumunda bu sefer de başvuranın iddialarının ulusal bir mahkeme tarafından gereği gibi incelenip incelenmediğine bakılacaktır. Eğer başvuranın iddiaları ulusal bir mahkeme de gereği gibi incelenmişse başvuru hakkında kabul edilmezlik kararı verilecek aksi halde diğer iki şartın yokluğuna rağmen başvuru esastan incelenecektir.